

ГОЛОС УКРАЇНИ

Влада — Радам!

Газета Верховної Ради Української РСР

◆ № 92 ◆ Середа, 15 травня 1991 року ◆

Ціна 10 коп.

Маємо ювілей — рік праці українського парламенту.

Як би ми на нього не дивилися, поза всяким сумнівом лишається одне: наш парламент — незрівнянний. Хоч би й через те, що нам нема з чим його порівнювати. Не з англійським же парламентом! Той, по-перше, старіший, по-друге, там є палата лордів і всілякі інші палати. З дитиною — теж не порівняєш, бо дитина спочатку щось робить, а вже

потім привчається говорити. Тут же — навпаки. Спершу навчилися говорити, а вже потім — домовлятися, і тільки згодом — робити.

Але є така одна зарубка на нашій одвірку, та зарубка, якою вимірюється зріст.

Є таке народне поняття — дерев'яна свайба.

(Закінчення на 9-й сторінці).

Фото Вячеслава ПУШКАРЬОВА.

У

ПРИМІЩЕННІ Кітського міського суду. Після роз'яснення В. Бірюксіна 14 травня почалося судове засідання у сараї С. Хмарні. У крішених долі народного депутата УРСР беруть також участь народні засідателі В. Коваль і М. Щедрін, зазначив народний засідателю А. Забенік, державні обвинувачені Щербань та А. Раратон. Захист здійснюють офіційні та громадські захисники.

Заводо до відкриття процесу на якому Б. Хмельницького, де знаходиться приміщення суду, хочая стітатися ковоин демонстрації з тими ж гасками, що був й на попередньому мітингу.

І все ж, незважаючи на шалений тиас збоєи, говоруочий почав засідання спойно, з суворим дотриманням усіх норм судочинства.

Однак тут же почався несподіваний ексцесивизм. Спосту записники Баді і Жолубак заявили протест яроті, як вони виконалися, фактично закритого характеру суцями справи, босяки за засідання аміцше мізерну кількість присутніх. Одрразу ж після цього один з підсудних, що провади у справі, став вигукувати брутальні кайли на адресу учасників процесу.

Судове засідання було перервано до завтрашнього дня для проведення психіатричної експертизи й ацення зауважень адвокатів.

В

БОРА в Києві відбулася зустріч членів Комісії Верховної Ради УРСР у закордонних справах з делегацією нападських айськюане та бізнесмена.

Під час бесіди парламентарії відповіли на численні запитання гостей з приводу роботи Верховної Ради України, концепції нової Конституції, проекту майбутнього Союзного договору.

В

ІДКРИТО нову лінію повітряного сполучення.

Щорічно Київський аеропорт «Бориспіль» приймає сотні тисяч гостей. Прямі лінії завізують стоянцю України а 17 країнами Європи. Останнім часом відкрито авіарейси а Брюссель, Франкфурт-на-Майні, Афіни.

Відтепер «прориває» й нова авіалінія Київ — Мінськ. Один раз на тиждень ковооти здійснюватимуться на комфортабельному літаку ТУ-154. Через три години, а то й менше, київські пасажирі будуть у Мінську.

До речі, пасажирем, які завітнуться у кривдистичного Аеропорту, до зарубіжних й туристичних фірм, що співробітничують з Аеропортом, передбачені сканди на квитки Авіатори України, з свого боку, зроблять усе, щоб на борту авіалайнерів було затишно й цікаво.

Варту, мабуть, перебільшити те, що першою жінкою б європейців у місті були ті жінки, які працювали на підприємстві, де працював і Костянтин. Проте це не виключає того, що жінки могли бути і в інших місцях, де працювали європейці. Наприклад, у міській школі, де працював і Костянтин. Або в інших місцях, де працювали європейці. Або в інших місцях, де працювали європейці.

розвиток суспільства
справжньої демократії
моврядування.
На закінчення

сказати, що сля, вочевидь, обмежуватись не тих кошичкень, в тому тивних, які є щепці. Вільно конаний, що ти висловлять ідей, які конституційна райської депр що усі та вказово вино роблені про новного Закон і ще одне. будемо обговозти документ поспішати не Але не маєм лідати. Маєм мн, політичн Виповиощ

саму
стане
блем
як і
ше є
йного
нція
й За
и все
ержа
нних.
инцип
ти як

І пра-
ржавні
овинні
самим
ущійна

...стину переконаю. Бо коли «ру- | КРАК ВІД РЕКЛАМЦІ ДО РЕАЛ

Вечірнє засідання 13 травня

джувати, що перші кроки Ві-
тольда Фокіна на посаді Го-
ловою Верховної Ради

дідува-
ла. Коли
заспо-
кою, на-
ля-
тати по-
ки не
було, у
пер-
шій пер-
шій Ко-
на
Вона
за осно-
вних
хочете
все ж
запро-
порядок
«Про
ува-
жувати»
Голос-
Украї-
ни не
жувати
жувати
було
розумі-
ло, дол-
рега».

Дотенно
Макаро-
вська,
пуча,
пуча, про
було б
внес-
мояла,
зета, Ско-
ро
Якщо
за гетьм-
маном
Чимало
сьох уго-
дних
ської фор-
мально-
дясько-
самови-
рочу, ме-
тафор-
Прези-
дента
А депут-
ставні
Яого
наєть-
ся
Пр
ка?

— Тен-
і Полі-
Л. Кра-
вчу
мали
рше
не
керу-
валася
Бу-
ни
Я це
пам'я-
тучи-
яю

а мікро-
бажаю-
а згодом
и. Таї,
було ба-
йшлося
азаного у
шлося
нь і про-
кити без-
зидента.
дов транс-
«проти»
і звер-

КОНСТИТУЦІЯ РАЙОНСЬКОЇ РСР

незалежно по-
даватися
о, краще
льш три-
ня, по-
и вста-
ожен-
на посаді
ше одне
сь і пн-
кратурн
держав-
проекти
два ва-
розв'я-
Суть
тому, що
системі
ще про-
держав-
чено не
бага-
того пра-
ї відпо-
льського
а по-
ють змі-
про-
повинна
держав-
в суді,
в слід-
виконав-
місія,
а також
а, сво-
ресів гро-
супіль-
тивним
татус і
залиша-
аментська хроніка

целей, порядку створення і реєстрації, основних напрямів їх діяльності і джерел фінансування.
Варто, мабуть, передбачити в Конституції положення, що перешкоджає б зрощуванню партій з державою і перетворенню правлячої партії або блоку партій в державний інститут.
Потребує чіткої конституційної фіксації багато питань виборчої системи в умовах багатопартійності, а також у разі створення двопалатного Парламенту Республіки та введення інституту президентства.
Тут важливим є порядок формування виборчих округів, комісій, дільниць, висунення кандидатів у депутати, а також Президента і Віцепрезидента, їх реєстрація, підбиття підсумків голосування, сама процедура вступу на посаду.
Нова Конституція республіки має досить предметно закріпити територіальну організацію України.
І ще одна важлива проблема. Неодозначені, якщо не сказати суперечливі, були підходи членів Конституційної комісії до питання про те, відобразити у новій Конституції факт перебування України в складі Союзу чи ні? Що тут можна сказати? Якщо виникнути в саму суть усього цього, то стане зрозумілим, що проблеми міждержавних союзів, як і міжнародних зв'язків, не є предметом конституційного регулювання. Конституція держави, як її Основний Закон, регулює відносини всередині суспільства і держави і не регулює зовнішніх. А ось визначальні принципи зовнішніх зв'язків України як суверенної держави, її право вступати у міждержавні союзи, безперечно, повинні бути закріплені. Цим самим створюється конституційна

основа для вирішення такого роду питань.
Шановні народні депутати! Практика конституційного творення — процес особливо відповідальний. Тим більше нині, коли нам необхідно створити принципово нову Конституцію — Конституцію, яка відповідатиме інтересам народу України, утвердить його державність, спрямує розвиток суспільства в русло справжньої демократії і самоврядування.
На закінчення хотів би сказати, що сьогодні дискусія, вочевидь, не повинна б обмежуватись розглядом лише тих концептуальних положень, в тому числі альтернативних, які є в проекті Конституції. Більше того, я переконаний, що народні депутати висловлять багато цінних ідей, які збагатять, поглиблюватимуть розуміння конституційного устрою Української держави. І треба, щоб усі такі ідеї були обов'язково використані при виробленні проекту нового Основного Закону України.
І ще одне. Звичайно, ми будемо обговорювати і творити документ історичний. І поспішати не маємо права. Але не маємо права і зволікати. Маємо бути зваженими, політично мудрими.
Виповнюється рік, як ми зішлись в цьому залі. Відтоді пройшло великий і складний шлях. Можна зробити висновок: коли йшлося про долю України, коли на порядку денній вносилось доленосне питання, ми завжди і приймали рішення, потрібні для народу. Сподіваюсь, що Конституція нової Конституції є теж таким доленосним документом, що має утвердити суверенну державу Україну. Хотілося б, щоб ми саме тут використали набутий досвід і прийняли цей важливий для нашого народу, для України документ.

Зверніть увагу

ЦІНИ ЗНИЖЕНО, ПОДАТОК СКАСОВАНО

Уряд України прийняв два рішення, за якими створюються додаткові соціальні гарантії щодо захисту рівня життя населення Республіки.
Одним із них передбачено знизити з 15 травня 1991 року роздрібні ціни на варені, ліверні ковбаси, вироби із субпродуктів та окремі види напівфабрикатів, що виробляються з м'яса із державних фондів.
Іншим рішенням з 1 травня 1991 року скасовується податок з продажів на житлово-комунальні та ряд інших послуг для населення.
Урядові документи коментує міністр фінансів УРСР О. М. КОВАЛЕНКО.
Незважаючи на складну економічну і передусім фінансову ситуацію в республіці, уряд України вживає заходів, аби захистити, наскільки це можливо за нинішніх умов, життєвий рівень наших людей від негативного впливу підвищення роздрібних цін. Про конкретні рішення з цих питань широко повідомлялося в пресі. Останнім з них, нагадаю, було скасовано по-

пельмені, котлет, м'ясоконсерви на Зазначу, що буде досить і приклад, ковбас, вартість якої бу-
вання, коштувати бованця, «ша» відповідно 6,3 ванця, «чайна» верна вищого со-
4, кров'яна з с-
1 3, пельмені р-
4,2 і 2,8, котле-
2, фарші — 5,8 ці.
Запровадження наказані про- зможу населення при їх придб- 800 мільйонів Шодо дру- дового рішення стосується сквс- ку з продажів гн населенню, плата, опалення газопостачання дення, електрое- фонний зв'язок, ня побутовими антемами, рад- санітарна очист- утримання дома- а також відшко- рат на утриманн- рій земельних д- в тимчасовому громадян.
Сектор інфор- Міністрів УР

А ТОВАРІВ — НЕМА

Згадаймо: скільки надій покладалось на створення спільних підприємств ще два-три роки тому? Залучення іноземного капіталу, зарубіжні інвестиції повинні були б відкрити життя в нашу хри-стову економіку, наситити ринок товарами. І хоч про заснування таких підприємств повідомляють засоби мсво- інформації, а товарів — катма.
А от цікаво: яка ситуація

Експрес-інтерв'ю
сьогодні? На це запитання ми попросили відповісти заступника начальника планово-економічного управління Українського республіканського банку Зовнішекономічного банку РСР Віктора КАПУС-ТИНА.
— На Україні зареєстровано 140 спільних підприємств, створених разом з

фірмами Німе- ці, США, Болг- Швейцарії, А- ших країн. С- статутного фонд- 314 мільйонів. Питомо вага час- них партнерів- сотка. Тобто ін- тиції в українсь- нитво станов- мільйона карбо- природно, не р- в економіці рес-

КРОК ВІД ДЕКЛАРАЦІЇ ДО РЕАЛЬНОСТІ

Учора на ранкове засідання Верховної Ради України було внесено питання про Конституцію нової Конституції (Основного Закону) Української РСР. Голова Верховної Ради України Л. Кравчук висунув пропозицію заслухати доповідь з цього питання, а потім продовжити його розгляд у постійних комісіях та депутатських групах, обговорити на пленарному засіданні. Пропозиції та зауваження, що надійдуть, систематизувати у порівняльній таблиці і, як це завжди робиться, проголосувати альтернативні точки зору у першому читанні, після чого проголосувати за проект постанови про Конституцію в цілому. Здавалося б, настав саме той момент, коли всі політичні сили парламенту мають згуртуватися, консолідуватися і... хоча б вислухати доповідь. Однак в ході обговорення пропозиції Голови Верховної Ради прозвучали різні думки і ті, що повністю підтримують запропонований порядок роботи, і навіть такі, що заслуховувати доповідь недоцільно. Скажімо, народний депутат В. Хмельнюк зауважив, що проект Конституції не має права ні на перше читання, ні на прийняття його за основу, що сьогодні треба обговорити тільки доповідь.
Інший депутат, котрий, на жаль, не представився, повторив думку свого колеги В. Хмельнюка, сказав так:
— Я, звичайно, вибачаюсь, але я не те що не довіряю Конституційній комісії, я просто глибоко впевнений, що вона не змогла і не вра-

хувала варіанти альтернативних концепцій Конституції. То про який проект можна вести мову?
Голова Верховної Ради Л. Кравчук відповів на цей запит так:
— Можна тільки дивуватися і навіть лякатися. Коли це ні про що не йшлося, навіть не обговорювалася доповідь, а народний депутат вже виступає з упередженою думкою про те, що він проти розгляду Конституції у першому читанні. Вдумайтесь! Верховна Рада обрала Конституційну комісію. Вона прийняла Конституцію за основу і вносить її на розгляд сесії. А ви просто хочете зірвати її роботу.
Врешті парламент все ж так проголосував за запропонований Головою порядок роботи. З доповіддю «Про Конституцію нової Конституції (Основного Закону) Української РСР» виступив Голова Верховної Ради Української РСР, голова Конституційної комісії Л. Кравчук, текст якої ми публікуємо.
Те, що обговорення буде бурхливим, було зрозуміло ще на початку доповіді, коли депутати вивисили на мікрофонах в залі списки бажаючих задати запитання, а згодом почали займати черги. Так, запитань і справді було багато. Однак, не обійшлося без перекручень сказаногого доповіді. Причому, йшлося про «систему утримання і протинав, що визначені у Конституції, аби не допустити безмежної влади Президента. Депутат С. Дорогунцов трансформував поняття «протинав» у «переватні». І звер-

нувся до доповідача із запитанням про те, чи дається йому, що для Верховної Ради Конституцією передбачено систему стримування для Президента систему реваг.
Детально відповів Леонід Макарович на запитання депутата, котрий не представився, про те, чи не краще було б ввести гетьманство, мовляв, був же гетьман Мазепа, Скоропадський?
Якщо народ проголосує за гетьмана, то буде гетьман, — ось така відповідь.
Чимало запитань стосувалося узгодження президентської форми правління з Радянською владою, місцевим самоврядуванням, а також щодо механізму відкликання Президента.
А депутат О. Хилук поставив його рубя: чим відрізняється Президент від Генсека?
— Генеральний секретар і Політбюро, — зазначив Л. Кравчук, — часто приймали рішення, якими ніколи не керувалися, або майже ніколи. Були рішення, на основі яких творилися закони. Я це вам щиро кажу. І тому, звичайно, влада була не обмежена законами. Це була надзлада. Чим відрізняється Президент? Він діє в межах Конституції, на основі закону. Президента можна відкликати. А хто міг відкликати Генсека?
Хочеться сподіватися, що народним депутатам вистачить політичної мудрості і цього разу все ж досягти консенсусу. Оце і буде практичний крок від Декларації до реальності.
Олександр КРИГА.

ХТО ЗНАВ ХАНСА МЯННІКА

Довідкове бюро
Видавець Ханс Мяннік народився 1893 року в селі Війнярє повіту Ярвамаа, 1924 року закінчив математико-природничий факультет Тартуського університету. 1920 року заснував у Тарту видавництво «Лоодус» («Природа»), а 1938 року — його філію в Таллінні. Тут опубліковано чимало книг, найпомітніші — серія «Нобелівські лауреати», естонська 8-томна енциклопедія, ілюстрована «Велика Біблія». 1941 року арештований у Тарту (йшло то за псування фінансових звітів), засуджений на три роки. Влітку 1941 року вивезений з тюрми містечка Васалемаа до Росії. Відтоді

відомості про його сутні. Ймовірно, ніка звільнили з під час війни, п- цював у Ровно, все — вчителем. — на початку 7- трохі раніше. В- го бачили у Мо- тові. Дружину л- нії. Можливо, с- ний вдруге в Ро- раїні. При цьому інше ім'я. Кому- рік та місце сме- тературознавця- прошу повідомити- хідно для есто- менницького лек- ших видаць. Оска- член Спілки- нників Естонії. Таллінн.

Навколومیські новини

І НІЯКОЇ ПЕРЕБУДОВ

На яких лише сценічних майданчиках не доводилося виступати протягом своєї творчої біографії артистам Елеонорі Смирновій, Шарло Фюербергу та Олександрі Лозовській, але біля підніжжя піраміди майя — вперше. Мабуть, не дарма обрано місцем проведення VI Міжнародного фестивалю ляльок Мехіко — на вершині величній піраміді верхній ярус майя в екстазі священності здіймали до неба фігурки глиняних ляльок, а сьогодні прилади реструктур тут потужне електромагнітне випро- мінювання...

«Радянські привезли сюди спектакль, який десятою дорогою обминула перебудова». — таке резюме зробив критик з «Ель Насьональ» про участь колективу Київського міського театру ляльок у фестивалі. Були численні схвальні публікації про творчість київських митців, та ця — показова. Приспівував від наших земляків сценічної режисю страйково-мітнігових пристрастей, крізь призму яких нині сприймається там наша країна.

А кияни привезли лагід- ний, мелодійний набатно-звонний пафосу д- такль — п'єсу у матурга Ладіс- ного «Принцеса Ця гра в театр так визначає жа- постановник, артист УРСР, мов — найк- була оцінена ол- мексиканців та- завтра ж принес- своїх ляльок, прилучитись до

секунду. Температура — 16—21 градус.

Думки депутатів

ПОПРАЦЮЄМО НА СУВЕРЕНІТЕТ

(Закінчення на 7-й стор.

Парламентська «кухня»

ного. Однак зробити вдалося чимало. Я не перелічувати всіх законів. Їх творенню клала початок Декларав

(Закінчення на 7-й стор.).

Парламентська «кухня»

(Зачекавши). Початок на 6-8 стор.). Для лінійної статистики скажу, що протягом парламентського року Верховною Радою, її Президією, а також у робочому порядку прийнято 1065 документів. З них 24 закони, 227 постанов Верховної Ради, 10 законів, розглянутих у Верховній Раді, 10 законів, розглянутих у Верховній Раді, 206 пленарних засідань, розглянуто понад 300 різних питань.

Зрозуміло, що все це отримало б в економічному тлі «кухні» заможності, як і звичайно, залучається неможливою для широкого апарату. Але без неї неможливо уявити ефективну роботу парламенту. Що являє собою апарат, який виконує забезпечувальні заповнювальні процеси?

Безумовно, проекти законів, постанов вносять ті органи і установи, на яких працює законодавчий інститут — народні депутати; постійні комісії, Президія, уряд, Академія наук, органи громадських організацій, політичних партій. Ви праві, однак, бо за тим, що потрапляє на сесію, є завжди б, хоча б невелика кількість.

Ось сьогодні в апараті Секретаріату, який технічно є обслуговуючим персоналом парламенту, є відповідальні особи. За фактом це юристи, економісти, журналісти, фахівці з радянської будівництва, управління. Апарат зріс у разі, коли і у нього змінилася функція. Це залучення науковців до розробки законопроектів, пошуку інформації, необхідних матеріалів, проведення законодавчих експертів, порівняльних досліджень, розробка пропозицій щодо планів діяльності парламенту. Крім того, на апарат покладено юридично-правові консультативні народних депутатів з будь-яких питань.

Саме апарат забезпечує розв'язання багатьох технічних проблем. Скажімо, неможливо уникнути нашої роботи застосування сучасної комп'ютерної техніки. Зокрема, наприклад, своєчасно і адекватно було вирішено питання про обладнання електронною системою голосування, підрахунок голосів. Функціональні можливості системи були досить широкі. При Секретаріаті утворено відповідний підрозділ, що забезпечує використання комп'ютерної техніки в законодавчій роботі. Багато комісій уже має сучасну обчислювальну техніку. Утворення системи П, що дозволяє здійснювати комплексні інформаційні системи республіки. Це робиться для того, щоб народні депутати мали достатню інформацію з питань з'ясування будь-якої проблеми.

— Мабуть, усе це коштує немало. Навіть чотири північні й цей біт роботи парламенту?

Державним планом, затвердженим Верховною Радою, за контрольним карбоном, на 10 років, який раніше створювався на цілі за рахунок трудових колективів, де працювали народні депутати, ці кошти відшкодовуються з бюджету Верховної Ради. Сюди акумулюються виплати і компенсації народним депутатам, що перебувають постійно працювати до Ради, їх 120 чоловік, а також ті, котрі виконують свої депутатські повноважен-

ня, не залишаючи своїх трудових колективів. Значні суми виплачують за проживання в готелях на добу.

— Навіщо, будинок, що суму на добу...
— Це 15 карбованців, куди ходить плата за готель і за проживання. Одна день, оцінюється в межах 20 тисяч карбованців, одна сесія — понад мільйон. Використовують комісії і для реконструкції приміщень для постійних комісій, щоб створити умови для роботи.

Ціно порівняти, приміром, на парламентському Шейкері населення якої становить 6,6 мільйона чоловік, то у швейцарських франках на утримання парламенту вноситься така ж сума, як і у нас. Однак ми франком і карбованцем є різними.

Якщо порівняти мільйон народних депутатів, то глава держави, скажімо, має верховний літас. До якого часу такій літасі наслідують вершувати партійну особу.

— Так. Тепер на балансі Верховної Ради утримується 10 тисяч чоловік. Голова Верховної Ради України. Він використовується для пошуку офіційних делегацій, що анулюють за державу, члени інших республік. Інколи використовують його у імені республіки.

— Якщо ми вже заговорили про те, що це критично і що «атмосфера»...
— Цей сектор у нас, на жаль, дуже одини. Маємо приблизно 30 автомобілів різних марок. Сюди ходять автобуси, так азам «рафіні», є «Волги», «Янгліу». Поділяють користувачів так. Народний депутат має можливість дістатися цим транспортом до аеропорту чи на вокзал. Викликають автомобіль, наприклад, не обходиться у терміновій медичній допомозі.

От як сказав про медичну допомогу народним депутатам. Знаю, що у багатьох у програмі має бути про анімізацію четвертого уряду.

Тепер його немає. Елітально-санітарне об'єднання при Раді Міністрів. З бюджету Ради, а не з бюджету Міністерства охорони здоров'я республіки, як було раніше, ми вносимо кошти за медичне обслуговування народних депутатів. Це кошти медпункту і в самому приміщенні на Нирова, 5.

Подібні спеціальні заклади є в інших державах. Це, приміром, військовий госпіталь, до якого колись потрапляв президент США Р. Рейган. Як народні депутати, вони отримували в культурно-забавні заклади люди з такою складною на хвороби відділенням. Це хвороби «розводяться» на хвороби «розводяться».

— Так, і це тек прийнято в усіх парламентах світу. І режим охорони парламенту неможливо уникнути. Скажімо, у тих же Сполучених Штатах вхід обладнан спеціальним магнітним устаткуванням.

За регламентом роботи Ради охорону здійснює невеликий підрозділ працівників ЦДВ, який тек утримується за рахунок бюджету Верховної Ради.

Інтер'єр зала Сесії парламенту ПАРСАРЕН оглядає з парламентськими питання «Голосу України».

До Верховної Ради республіки протягом минулого року надійшло понад 90 тисяч звершень, у тому числі понад 50 тисяч листів громадян.

У Комісії з питань помилування зареєстровано 51572 імпотанти щодо 30664 зазвужених. Президією Верховної Ради УСР помилувано 1439 чоловік, а також тисячі осіб, зазвужених до смертної кари.

На сесії Верховної Ради аредитовано

Цифри і факти

понад 200 журналістів союзних, республіканських та обласних газет, радіо, телебачення. Працюють майже 100 зарубіжних кореспондентів.

З серпня минулого року 1694 особи відзначено союзними і республіканськими нагородами.

Майже половина народних депутатів Верховної Ради побувала в різних країнах у складі делегацій та за приватним запрошенням.

Думки депутатів

ПІПРАЦЮЄМО НА СУВЕРЕНІТЕТ

(Зачекавши).

Початок на 6-8 стор.). вносиви в українське суспільство елементи дестабілізації це політична освізованість України має бути стабільною, інакше ми зробимо велику послугу тим, хто має нестабільність на Україні і не може.

Бадим ГЕТЬМАН (Вінницька область):

1. Незважаючи на деякий рівнобіс, що інколи траплявся нашої роботи, за минулий рік ми зуміли зробити значний крок вперед, прийняти ряд важливих законодавчих документів.

2. Нормують реалізацію прийнятих законів. Приміром, ми відпрацювали нібито неможливу програму переходу України до ринкової економіки. Проте чомусь забули про неї. Мені особисто врятувати не тому, що разом з нашими та зарубіжними учнями, спеціалістами був одним з її співстворителів, просто вважаю, що час уже покладати на нас власні сили, а не опалатися, що там робиться в Союзному парламенті. Наступний рік нашої роботи повинен стати роком дальшого розвитку нашої держави і початком виходу з кризи України.

Богдан ГІРНИЙ (Львівська область):

1. Зроблено перші, реальні кроки на шляху досягнення Україною державності.

Упавша на запитання нашого кореспондента відповідала охоронець Гоголь Верховної Ради УСР Анастасія Лобочен.

— Анастасіє, парламент працює рік. А ви на своїй мінімальній пенсії?

— Нічого. Лише Леонід Макарович, коли працював у Верховній Раді України.

— Це ви обставили? Просять вас. Просто в нас обставили. Леонід Макарович, коли працював у Верховній Раді України, він шість років працював помічником другого секретаря ЦК Компарції, а потім був членом ЦК Компарції. Він працював у Верховній Раді України, він працював у Верховній Раді України, він працював у Верховній Раді України.

— Як ви підтримуєте себе у напруженій діяльності, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України.

— Як ви підтримуєте себе у напруженій діяльності, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України.

— Як ви підтримуєте себе у напруженій діяльності, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України.

— Як ви підтримуєте себе у напруженій діяльності, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України.

— Як ви підтримуєте себе у напруженій діяльності, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України.

— Як ви підтримуєте себе у напруженій діяльності, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України.

— Як ви підтримуєте себе у напруженій діяльності, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України, іншим людям, які працюють у Верховній Раді України.

2. Найближчим часом нам необхідно засудити, як людину на практиці законодавця, який, переходячи до запровадження в життя. Слід також думати над реалізацією всього комплексу атрибутів незалежності України з тим, щоб вона стала суб'єктом міжнародного права. А для цього потрібно нажити мати свою митницю, республіканську грошову одиницю.

Слід зробити все для того, щоб поставити Верховну Раду УСР щодо проходження військової служби громадян України республіки на території України іде і нічим не порушувалася. На черзі — прямі контакти з нашими найближчими сусідами: Молдовою, Угорщиною та іншими, з якими нас пов'язують взаємовідносини економічного характеру. Вирішення цих завдань потребує сукупності з формування української національної гвардії, як основи майбутньої армії України, за складу, що ми діємо парламентами мільйонм створення своєї незалежної держави.

І наведу до тих отриманих, які містяться, що в державі республіки і центральному уряду зумовлює неспівпадіння політичними методами демократичної тоталітарної системи з авторитарною системою. Ця ідея, як мою думку, повинна об'єднати всіх,

незалежно від партійної належності.

Юрій ПІДНАТІВНИЙ (Київ):

1. Чесно кажучи, рік тому мало хто міг повірити, що республіка, в котру алажались відчужені застави, зробить такий крок вперед, як порівняно короткий час.

Наш парламент виріс професійно. В процесі складної роботи ми зуміли краще оцінити не тільки один одного, а також тогу про те, що політика — це мистецтво, коли окремі інциденти виводять Верховну Раду з нормального робочого стану. Нам би ще навчитися прогнати один одному можливі хитрощі, за якими немає алого напрямку. Це пішло б тільки на користь нашої держави, а отже, я сприймаю до парламенту. Слід на прийнятті та реалізації законів, які мають бути спрямовані передусім на благо народу України.

2. Що буде далі? Очевидно, процес сесії не стане таким же. Аж до кінця року, який ми діємо парламентами мільйонм створення своєї незалежної держави. І наведу до тих отриманих, які містяться, що в державі республіки і центральному уряду зумовлює неспівпадіння політичними методами демократичної тоталітарної системи з авторитарною системою. Ця ідея, як мою думку, повинна об'єднати всіх,

незалежно від партійної належності.

Юрій ПІДНАТІВНИЙ (Київ):

1. Чесно кажучи, рік тому мало хто міг повірити, що республіка, в котру алажались відчужені застави, зробить такий крок вперед, як порівняно короткий час.

Наш парламент виріс професійно. В процесі складної роботи ми зуміли краще оцінити не тільки один одного, а також тогу про те, що політика — це мистецтво, коли окремі інциденти виводять Верховну Раду з нормального робочого стану. Нам би ще навчитися прогнати один одному можливі хитрощі, за якими немає алого напрямку. Це пішло б тільки на користь нашої держави, а отже, я сприймаю до парламенту. Слід на прийнятті та реалізації законів, які мають бути спрямовані передусім на благо народу України.

2. Що буде далі? Очевидно, процес сесії не стане таким же. Аж до кінця року, який ми діємо парламентами мільйонм створення своєї незалежної держави. І наведу до тих отриманих, які містяться, що в державі республіки і центральному уряду зумовлює неспівпадіння політичними методами демократичної тоталітарної системи з авторитарною системою. Ця ідея, як мою думку, повинна об'єднати всіх,

незалежно від партійної належності.

Юрій ПІДНАТІВНИЙ (Київ):

1. Чесно кажучи, рік тому мало хто міг повірити, що республіка, в котру алажались відчужені застави, зробить такий крок вперед, як порівняно короткий час.

Наш парламент виріс професійно. В процесі складної роботи ми зуміли краще оцінити не тільки один одного, а також тогу про те, що політика — це мистецтво, коли окремі інциденти виводять Верховну Раду з нормального робочого стану. Нам би ще навчитися прогнати один одному можливі хитрощі, за якими немає алого напрямку. Це пішло б тільки на користь нашої держави, а отже, я сприймаю до парламенту. Слід на прийнятті та реалізації законів, які мають бути спрямовані передусім на благо народу України.

2. Що буде далі? Очевидно, процес сесії не стане таким же. Аж до кінця року, який ми діємо парламентами мільйонм створення своєї незалежної держави. І наведу до тих отриманих, які містяться, що в державі республіки і центральному уряду зумовлює неспівпадіння політичними методами демократичної тоталітарної системи з авторитарною системою. Ця ідея, як мою думку, повинна об'єднати всіх,

незалежно від партійної належності.

Юрій ПІДНАТІВНИЙ (Київ):

1. Чесно кажучи, рік тому мало хто міг повірити, що республіка, в котру алажались відчужені застави, зробить такий крок вперед, як порівняно короткий час.

У Катрі завершилися переговори між державним секретарем США Бейкером і представником зовнішнього справ СРСР безсмертним. Після їх закінчення Бейкер сказав, що між Ізраїлем та СРСІєю ще існують певні незгоди і що вони будуть розглядатися на наступній мирній конференції. Головною проблемою, якою стосується участі у конференції Організації Об'єднаних Націй, в такому питанні про те, скільки часу вона повинна тривати. За словами американського держсекретаря, Сполучені Штати і Радянський Союз відкрили переговори зусилля з метою подолання конфлікту.

Президент США Буш закликає, щоб його країна не застосувала хімічної зброї ні в яких обставинах, якщо буде досягнуто міжнародної угоди про її ліквідацію. Буш сказав, що Сполучені Штати закінчать усі свої запаси цієї зброї протягом 10 років з моменту підписання відповідного договору. Непередбаченою відомостям роботи Жаневської конференції з питань роззброєння є американський президент висловив словникова, що всі латинки, пов'язані із знищенням цього виду зброї, будуть вирішені до кінця міжнародного року.

Голова Верховної Ради Російської Федерації Єльцин, виступаючи з офіційним візном у Прагу, заявив, що, хоча голотипітори завадять вековий шовдні відносинах між народами Радянського Союзу і Чехословаччини, сьогодні треба діяти в лабутьні. Під час зустрічі з головою Федеральних зборів Чехо-Словацької Республіки Дубечком він згадав ідею відновити ці торгівельні та культурні зв'язки з обома країнами. Голова російського парламенту також висловив, що його республікані прагнуть до астенення ширшої економічної співпраці з усіма європейськими державами.

—ІНФОРМ—ШОУ—

БЕЗРОБІТНІ ПРОТИ БРАКОНЬЄРІВ

у Замбії катастрофічно зменшується кількість диких тварин, навіть тіх, що живуть у національних парках. За даними місцевої преси, кожній країні верховується лише 1 тис. слонів, а десять років тому ця цифра дорівнювала 110 тисячам. Ще більш важким становище склалося з чорними ми косорогами — рідкісними тваринами, яких залишилося усього 150 і що живуть у національному парку Луванга на берегах ріки Замбезі. Головними причинами зникнення багатьох видів африканської фауни є зростання браконьєрства, зареєстроване зникнення диких тварин природи Чорного континенту.

Кількість злочинців зростає, незважаючи на заходи змійбійського уряду, зокрема на закон про кримінальну відповідальність за участь у масових вбивствах таوارин. Мала кількість штатних «охоронців» при родю, їх погана технічна оснащеність і величезні площі перків-заповідників дають можливість любителям автарських сафарі залишатися непошкодженими.

ЩО МОЖЕ ДРУЖИНА

Двадцятидвохрічну студент

ВМЕР... ЩОБ ПОВЕРНУТИСЯ?

«Він знав, що прийде зно-
ву. Тому попросив нас по-
шити дещо з дитячої одежі і
ковдричку, до того як наста-
не мить його поминати. А
Далай-лама попросив його
повернутися».

Цими словами буддійські ченці з об'єктів Дрепанг, що у південній Індії, згадують Хенсура Пема Гуалстена, свого главу, вірного служителя «вічному богові», який зажив собі слави політичного і духовного лідера, та кілька років тому змушений був на-

Втім, кому «назавжди»? Аджі недарма Хенсур турбувався про майбуття: згідно буддистськими релігійними канонами, людина — раю чи пекла після своєї смерті — попертається до земної людолі. А там уже — як кому пощастить, та й як пощастить звагалі: аджі після перетілення грішники може «вселитися» у немінного, хворого, а той ввагал у худобу.

Не кожного, хто вмирав,
Далва-лама, цей найвищий
вождь буддизму, «просить
повернутися». Отже, щодя
Хекхура, яшлося справді як
про кристально чисту і благо-
городну особу, яка, до того
ж, osiągnęła всі вершини ре-
лігії. І завтрашній небіжник
рвуться приготувати йому ди-
тячий речі: як хоче перетлі-
тися у незайману чисту душу
дитини. З тією надією я по-
мер...

Минали роки. Чецькі не полишали явля, яку колішній особистий помічник глави монастиря Дакра Семду раз у раз висловлював відкрито: «Ви поговоріться!». Втім, принагідно зауважимо, що подібні випадки до того часу мали-таки місце: ількоч хлопців, які служать у монастирі Дрепунг, ще вважають «перевтіленнями деяких померлих».

Але, як тутинує інакше: адже всі вони народилися вже в Індії, нудя 110 тисяч буддівських чадів змушені бу-

ти емігрувати зі своєї життєвої й духовної батьківщини — Тибету, рятуючися від репресій китайських властей. А от «відроджень» з участю тибетських дітей ще не було.

Аж ось... У грудні 1988 року буддійський оракул, відомий мелодус, що зв'язує «вняний дух» з тібетським народом, раптом проголосив, що тібетці невдовзі матимуть свободу з приїздом нових владодержавців Хенсуга Пема, що він син постіжко виявився незрозуміле для неї, і що тібетці зможуть мати монастиря, особливо шанувальник богослужінням. Найнесподіваніше, що було у листі, — це твердження жінки про те, що під час народження дитини, що не неї спустилося «вняний» в образі згаданого оракула.

Ченці доповіли Далай-ламі, який погодився, з припущенням про те, що дитина дійсно може бути «перетісненням» святого, і попросив ченців спробувати перевезти її до Індії.

Далі історія набуває детективного характеру, оскільки, згідно з іктайськими законами, йшлося про викрадення людини, тобто — злочин.

Перетіснівшись у

прочан, рятуючись від китайських прикордонників і служби безпеки, ченці, врятувавшись, дісталися Ліхася і зустрілися з батьками хлопчика, якого звуть Теңің. Проте все домовилися, але «контрабандою» юного святого були певні труднощі організації плану.

Втім, так чи інакше, в нині Теґіці, живий і здоровий перебуває в Індії. Він оселиться у тому ж помешканні, де жив його духовний попередник, і виконавцями ж будуть ті ж ритуальні обряди.

...Ось він влітає до кімнати, з недовідним пирогом в одній руці, тоді як друга шукає, що б вхопити кульку, латунний дзвіночок чи то черевичний шпиль. Твій списує зустріч з Тенісником-кореспондент журналу «Тайм». Але мильній хлопчик з лягалою обитою головою, зодягнений у червоно-коричневі буддійські ченця, вже знає, що він — чимось особливий, принаймні з точки зору чотирьох присутніх тут ченців. Вони дивляться на нього із змішаним почуттям — і як на розвагу, яку ти пропав поділяти

Дітей балують скризь. Та
було і цього разу. Теніс-
поступово перетворився
хлопчика в владстолобного
хлопця любить і покомизитися.
Але поки що згадуваному
учневі померлого святого
наставників святого ниніш-
нього — Дакрі Семдуну —
достатньо повернути чотирьох
річного вихованця до хоро-
ших манер зауваженням по-
шпекі але не невдоволено зу-
сунути бровами. Він говорить
гостям: «Я служив своїм
господареві більшу частину
життя, і тепер він повернує
ся».

Володимир САВЦОВ.

НА ЗНІМКУ: чотирьохрічний Тенцін: людина, яка приїшла у цей світ з чужим заповітом?

Фото з журналу «Тайм».

«РАЙСЬКІ

Фотографію молодиків чарівників дає із Північно-Східної Далі принарошають стурини ноеого журналу «Азіатин», що почав виходити у Німеччині. Вони суворовуються адресами цинк фотомодель на свій апарат і знімають її життя за законами німи познаної і надділ знайти сім'яних щастя. Діагностична на фотографії не більше 12 років. Вони зображені у згорнувшись ірпінчик сивачник одні годоування і їжі доведеться треті нічолучуть по господарству. А морця надать їхні додаткові карантени ристити. Там, дічина на ім'я Ширлі захоплюється логичним ное; Женева започинає висновок ное; Ширлі розуміє, що це не той шоб завести сім'ю і жити досі у гірській місцевості.

На осямких сторінках пода-
ють практичні поради для
тех, хто бачив мати екзотичну
дружину. Вивчається вартість
інвентарю до Філіппін, повідомля-
ється про порядок одержання
віз, прохоченим інших фор-
мальностей.

У редакційній статті особли-
во підкреслюється, що ділача-
ти на мариніак не мають ні-
чого спільного з сумнівними
шлюбними монстрами, які зай-
маються торгівлею «живим то-
варом» із далеким іраці.

Одним дійсність вельми дале-

не від риваболивних мартинів перепантне, що їх малює журнал. На думку спеціалістів, у тому числі з кримінальною поліціі, Адельте просто про тротувалю в Європі жінами з мразі, що розв'язують. Так, в 1994 році в СБВ мліністі не знамоно жіном з ФРН з Альпіпн жіном збільшилася з до 10 тисяч. Вартість монстра бандино провезення однієї жінини становить від 6 до 10 тисяч доларів. Певня річ, ч гроші потім треба відрацювати ти — в результаті багато ли «райські пташини», як називають

ПТАШКИ»

тут діачет з Тайланду і Філіппін, амушени займаються проституцією.

Іншим, «більш заможним» шляхом є імміграція мілон пр посередництва приблизно соти шлюбових монтор, які поставили до Німеччини за матагогами в останні п'ять років, прийняли, ні, 12 тисяч «райських ятшонок». Як продавці заробляють не продажу «жінного товару» за деяких німечинк оргнізації по боротьбі проти расової і сексуальної експлуатації, бкнязо 27 мільйонів дол

[illegible]

СЕРЕДНЬОАЗІАТСЬКИЙ СИНДРОМ

Футбол

Нинішнього року мистецтвами викналися футбольні поля Середньої Азії для квінських дивізіонів. Спарсування поступили в Душанбе «Паміру», забили поразки чомпіоні країни — 0:2 і в Ташкенті, де їхнім суперником був зутсайдер чомпіонату «Пахтакор».

— Програли ми за всієї правдивості... розповів мекі одик з тренерів кикі, заслужений майстер спорту Володимир Безсонов. — Господарі мекі пазну ігрову перагору і ще в лешому таймі вітпінкі і в голі. Відіграв рахунок Кесимов на 15-й хвилині, в подвоє його через п'ять хвилин кращий бомбардир ташкентців Шайкрін. До речі, у другому таймі він має нагоду збільшити результат, але не реалізував пенальті. Прикра поразка, і вона, гадаю, має ствк урокомом для нашої команди, кия локі, як жаль, стабільністю не відзначається...

Дивлячись виступам в такому складі: Кутелов, Лужник, Цаєбас, Дерхач, Шматовленко, Ковалев (Матвеев), В. Мороз, Беца, Селенко, Юрченко, Юрак (Ю. Мороз).

На жаль, й іншій українській клуб — харківський «Металіст» на своєму полі не показав московському «Торпедо».

3 таким же рахунком стокичків «Локомотив» вдовів пареграв мінських динамістів Ціквзо, що обидва м'ячі у вєрота білоруського клубу забив Кондратьєв, кайкравші футбольні роки ккого пройшли колись

На похвалу заслужки «Пв-
міря, який у Душанбе взяв го-
ру кад московським адміністра-
ції»

Решта матчів одинадцятого туру гралася вчора.

ДЕБЮТАНТИ

НЕ ВИЗНАЮТЬ АВТОРИТЕТІВ

Друга ліга

[illegible]

Лідар в зоні не змінився. У «Прикарпаття» — 17 очок, нині два відстають «Кристал» у

Сьогодні відбудуться матч
десятого туру.
Ярослав СЕРПІЄНКО.

ДЕРЕВ'ЯНА СВАЙБА

(Продовження. Початок на 1-й сторінці).

Тобто — акраз нерва річниця подурного життя й краці на блого сусністват.

Що годилося робити в цей день за традицією? Бралися дві гарні, розмальовані дерев'яні ножики і тими ножицями негнимо ступали по нобі «моподих», тм свами нагадуючи: щоб шванувалися, щоб не сварилися, щоб дібали про дітей і про госноду.

Як нам буті!

Адже ножики — дефіцит.

Та й свава процедура досить клопітна, та й з регламентом чепелого буде визначитися.

Зробимо так: засумуємо руки до кишень і постукаємо там, один об один, нашими дерев'яними ножицями. Заради того ж самого — щоб шванувалися, щоб не сварилися, щоб дбали про дітей своїх, щоб уміли гідно гостей приймати, щоб хату батьнаську і добро батьнаське берегти.

Гірко!

А хто ото а черці нишка играло на сплюзні!

До дна!

...Що ж нодерувати моно-

дими!

А хоч би я оці фото до сімейної альбому — на згадку про нервний рік многотрудного і тини на мврного життя.

9 МІЛЪЯРДІВ ДЛЯ СМІЛИВИХ

«ФАНТАЗІЯ» ДЛЯ ТОВСТОСУМІВ

1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 26

конна? Андрей БОЕЧКА

Богдан ЛЕСЬКІВ

жний

СІЛЬ

рожда на
коли при
ру кидали
оламн, па
на схід).
мажі та
де сонце
— у пів-
східному
не зни-

зати, головне перехрестя
Історії, а так слабо дослідже-
не істориками!
Доба няяжа — доба но-
зацна, а між ними — чу-
мацтво, як місток історичний,
як важлива історична реаль-
ція, що заповнює тану відчутну
прогалину. Коли йти далі і
спробувати з позиції наро-
дознавства, соціології про-
аналізувати, співставити істо-
ричну «діагональ» — давньо-
руське віче — чумацький ви-
бори отамана — козацька
рада, ми побачимо дивови-
зну спадкоємність у принци-
пах соціальної справедливості,
принципах демократизму,
навіть республіканському.

Згідно з досі відомими
фактами чумацтво зародил-
ося у другій половині XV
століття. Перша згадка —
в актових книгах Полтавсько-
го міського уряду — нале-
жить до 1665 року. Проісну-
вавши відвіч більше Запо-
розької Січі, зародившись
значно раніше, воно заверши-
ло остаточно лише 100
років тому.

Козацтво і чумацтво —
два феноменальні явища
Історії нашого народу. Фено-
менальні і тією роллю, яку
вони відіграли в минулому,
і тим впливом, який вони ма-
ли на майбутнє. Запорозьке
козацтво досліджене досить
широко (хоч і нерівно, не-
последовно), цінаво та різно-
манітно відображене у худо-
жніх, мистецьких творах.
Чумацтво дещо досліджували
і популяризували в дорево-
люційний період, в перші
роки Радянської влади. А
вже з початку 30-х років і до
сьогодні чим похвалитися
можемо? Де солідні опрємі
дослідження, де історичні
твори, кінофільми? На сьо-
годні чумацтво — суцільна
«біла пляма» в історії Ук-
раїни.

ТРЕБА спазнати прав-
ду — на диво не по-
щастило чумакам що-
до історичної пам'яті нащад-
ків. Скупі окурини знань —
характерне для нашого пе-
ресічного землячка навіть з
університетським значком.
Знає пісню «Ой, горе тій чай-
ці». Еге ж, знає: ходили у
Крим по сіль, а на Дон —
по рибку...

А ось про те, що чумаки-
коломийці возили на Україну
сіль з Карпат; і возили бук-
вально все потрібне людям,
про це — і не питай... При-
роду буває багачи Ілюстрації
до книжок, ба, навіть картини,
на яких чумаки зображе-
ні у солом'яних брилях. А
втім, у чумаків вважалося
великою ганьбою носити ка-
пелюха, який, розуміється,
не міг зарадити од холоду,
негоди в дорозі.
Ще одна річ вклинала у
чумаків професійну непова-

гу, кпини — порожні рейси
(в будь який бік). Кому до-
велось «вести торохтія» —
заснавав великої ганьби (а
тепер возять!).
А вантаж був — (крім со-
лі та риби) найрізноманітні-
ший: продукція хліборобст-
ва, городництва, садівництва,
пасічництва, тваринництва,
вироби з дерева (називали —
деревня), металу, будівельні
матеріали, всілякі предмети
вжитку, одяг, їжа тощо. В
середині минулого століття
чумаки щорічно продавали до
шести мільйонів пудів солі,
три мільйони пудів риби. Пе-
ревозили до Одеси (чумаки
казали: Гадеса) за сезон
близько 50 мільйонів пудів
хліба. Лише на останню
«операцію» за один раз по-
трібно було майже мільйон
мак.

Звичайно, розмах чумаць-
кого промислу у давніші ро-
ки був набагато скромнішим
— дорога важча і знегод-
пригод траплялася значно
більше. Хоча однаковими за-
лишалися годяки, тижні, мі-
сяці повільної, монотонної
їзди — на волах же! Поду-
матн лише: 1000 років на-
ші предки на волах здійсню-
вали багатоденні походи. Як
же мусив в'їстися у плоть і
кров, завоюватися у наші ге-
ни той чумацький характер з
усіма добрими і поганими
звичаями!

Нічого одноманітного,г
всинажлившого, марудного
під час походу не було, як
змащувалися коліс дьогтем.
На чотири-п'ять чумаків при-
падало до 200 коліс. Спро-
буйте спеціальним дрючком
підважити наповненого воза,
зняти колесо, змастити вісь,
поставити колесо на місце.
Тане ТО (технічне обслугову-
вання) проводилося дівчі на
день. Доречно згадати: щоб
не псувалися дерев'яні дета-
лі воза, не висихали, їх зма-
щували тим же дьогтем (чи
не звідси назва — мажа!).

ДЛЯ повнішого уявлен-
ня життя-буття чума-
ків на малюємо ще од-
ну картину. Коли наставала
негода, і валці годі було
обминати глибочені налю-
жи, доводилося підсобити
волам витягти ножену ма-
жу. Те, що по вуха в багно-
ці, — було звичним і за ве-
лике лихе не вважалося.
Гірше, коли траплялася втра-
та вантажу. І тоді народжу-
валася тужлива пісня про
пригодоньку чумака на Са-
марському полі, де сірі воли
перевернули три паровиці со-
лі.

Оцей обдертий, заброхо-
ний, зкиданий знегодами сі-
ромаха, і є тим образом да-
лекого предка під іменем чу-
мак, що зберігся в наші дні
уяві.
Справді, все це було. Але
було не тільки це. Чумаки з
давніх-давен обслуговували
(скажемо сучасним словом)
багато сусідніх народів,
країн. Про це є достатньо
свідчень. Уявляється собі опсьо-
го сіромаха разом з усією
чумацькою валкою де-не-
будь у Польщі чи у Литві

на велелюдиному міському
ринку і мимоволі вярзає
запитання: як же він давав
собі раду? І мову чужу зна-
ти треба, і звичай, і орієнту-
ватися в чужих краях, мі-
стах, а головне — в торгівлі,
бо як же вигідно збути свій
товар, вторгувати чужий.
Все це, за звичаєм, входило
в обов'язки отамана.

Власне, чумацтво почи-
нається з виборності отама-
на. Соляний промисел, що
започатнувався десь у докня-
жі часи, існував паралельно
буквально до кінця минуло-
го століття. У Київській Ру-
сі князі та багаті князівські
мужі за свій шовт, своїми тур-
ботами виряджали валки по
сіль. Робила це і козацька
старшина. Наприклад, син
Богдана Хмельницького Ти-
мш бував ноломийцем —
їздив по сіль у Карпати. У
18—19 століттях кі ба-
гаті своїм оштом уряд-
жали валки на соляний про-
мисел. Це були соліні люди,
соліняки, а не чумаки в су-
ворому розумінні цього сло-
ва. В чумацькій валці існу-
вали принципово інші взає-
мини. Воли, вози, збура —
належали чумакам, а сіль і
всі товари були власністю
спільною. Остаточо зібрав-
шись в дорогу, або вже й ви-
рушивши з дому, чумаки оби-
рали отамана. Кожен здавав
йому певну суму грошей на
купівлю солі, інших товарів.
Цим від початку і до кінця
займався отаман. Самі вибо-
ри — дуже важливі, можна
сказати «торочної ваги» мо-
мент, оскільки він цілком
правильним, вимогами, навіть
ритуалами. Насамперед —
на кожний похід нові вибори.
Від краю села починалася
його влада — тут після повер-
нення і чувався.

Наскільки регла-това-
ний, традиційно узаконений
був ритуал виборів, свідчить
таким момент: віками прак-
тикувалося — кожний чума-
н на виборах має право одного
голосу, а новобранці, що
вперше йшли на соляний про-
мисел, — лише півголосу.
Голосуючи за отамана, член
вагати уже тим давав обця-
ну на повний послух. Півго-
лосу — це унизальне, мабу-
ти, нде в демонстративних су-
спільних структурх не зуст-
річається. Обирали в отама-
ни найрозумнішого, досвід-
ченого, знаючого дороги та
тонкощі торговельної спова-
ні, звичайно ж, найспре-
дшого.

Обов'язки отамана були
надзвичайно різноманітними
і важкими, але доплата із
загальних доходів вални йо-
му не завжди передбачалася.
Щоправда, він фізично не
працював (як і кухар та оса-
вуд, що почав обиратися
чумаків в північні часи).
Зате всі організації побуту,
торговельних операцій, охо-
рона вални, зокрема пере-
вірна варті вночі, органі-
зація оборони обозу від напад-
ників, — усім займався ота-
ман. Він і карав винних. Йо-
го владу в ті часи прирівню-
вали до владн напінана на
нобарі. Якщо вартівні зас-
нув, або ж похмелився на
чатах — батожили. Опісля
третього, а часто і другого
такого вчинку — люто би-
вали і протягали геть у степ
на вірну погибель. Вся його
чумацна ставала власністю
валки.

У ЧИСЛЕННИХ піснях
відображена велика
пана до отамана, яко-
го називають «рідний бать-
ко наш». Не забуваймо, що
це був той же одиоселець,
котрий вчора ходив у рядо-
вих чумаках і ставав таким
же, коли завершувався похід.
Мені не доводилося ні в піс-
нях, ні в історичних матеріа-
лах зустрічати скарги чи
образи, претензій чумаків до
отамана, особливо у такіх
делікатній та непротій спра-
ві, як остаточно розподіл

доходів після повернення.
Тут ми підходимо ще до
одної загадки чумацького
промислу.

Будь-якому чуманові, якщо
він не мав кебети до рахуби,
нічого було братися за цей
промисел. Тим більше отама-
нові в ті далені часи — XV,
XVI, XVII століття — по-
трібно було мати хист до
складних підрахунків. Уяви-
мо собі валку, в якій десять
чумаків мають сто паровиць
(беремо спрощений варіант).
Шість чумаків мають по де-
сять пар волів. Три — по че-
тиринадцять, один — всім
пар. Повертаючись до Кри-
му, отаман продавав сіль і
за 100 верст од соляних
місць, і за 500, і 1000. Звичайно,
ціни на сіль ка різних
віддалях були різні. І ось при
остаточних підрахунках все

доводилося брати до уваги.
Завдання, як на наш час, не
можному інженеру під силу.
Де навчались чумаки таких
досконаліх підрахунків у ті
далекі часи? Щось передава-
лось у спадок, а головним
«лікнепом» ставав похід. Е
підстав робити такий висно-
вок: за всі часи існування
чумацтва грамота лічби в
українських селах, де чума-
ни мешкали, була на висоно-
му рівні.

Історія Запорозької Січі
попри багато дослідницької
літератури має ще чималі
«білі плями», особливо в то-
му плані, що стосується «ко-
зацької християнської респуб-
ліки». Можна лише подиву-
ватися, що таке цікаве і ціл-
ком справедливе визначення
Маркса досі не наштовкнуло
жодного здобичника наукових

ступенів взяття
ни правових ос-
демонстратизму,
му політичного
рождів.

Зовсім нещода-
нський період
ла інформація
начерки пер-
конституції е-
мана-ізгоя Пил-
Це не результ-
ного таланту
фантазії геть-
мок прагнень
злету громад-
лх покоління
ководців. Як
республіка —
наших найвад-
мислів.

Неможливо
зрозуміти і ок-
прогресивну р-
ної республіки.

«І ВОЗИ СКРИПЛЯТ І ВОЛИ РЕМИГАЮТ»

У МИНУЛОМУ століт-
ті на Звенигородщині
від неграмотної Па-
расин Олійникової (118-річ-
ної бабусі) було записано ле-
генду, цікаву в багатьох від-
ношеннях.

«...Кажуть, що і наша віра
пішла з чумаків. Воно-то
десь була, а тільки не в нас,
а чумани їздили по світу, та
й цю віру знайшли. Кажуть,
що князь Ладимір був най-
багатший чумаки. Він спочат-
ку і сам з валкою ходив у до-
рогу, а потім, як уже розба-
гатів, що мав сорок-сороків
волів, то перестав сам ходи-
ти, а посилав найнятих чума-
ків. А тоді чумаки ходили не
тільки по своїй землі, як оце,
що недавно перестали ходити
з чумацькою; а вони ходили і
по чужих землях.

Отак, іаберуть, чо в чуж-
ій землі нема, та й везуть,
а звідтіля до нас привозять,
чо в нас нема. І ото ж хо-
дили вони, ходили снірз по
чужих землях і якось ішли
коло церков то й зайшли: ба-
чать, що люда співають, го
й думали, що яке гульбище.
Колн дивляться, аж ні, про-
рако все гарно, все з золоті
аж сяє, піп ходе й кадить ла-
даном, а люди всі стоять, пс-
хилили голови й щось тихень-
ко шепчуть, а на хорах так
браво співають, аж серце
в'яне.

Тан їм чудно стало, кіхто
не балака, питаються, кіхто
не одповідає, всі в чистому
повибрани, а чумаки в омоні
й з батогами поміж ними
стоять. Вийшли надвір, пя-
тають, а їм кажуть: то це ж
церква, а ми сюди ходимо
богу молитися! Наслухалися
вони багато там про цю ві-
ру, набрали ладану та й по-
їхали.

Як приїхали до Ладиміра,
то й стали назати: «От як на-
дивилися й наслушалися, як
люди богу моляться. Там, аж
за морем, у чужій землі, е
така віра, що яби ви пішли
в їхню церкву та послушали,
ви б і їсти не хотіли, й не
спали б та слухали й див-
лячись б!».

Так вони й зробили, взяли
його з собою. Приїхав він,
обійшов снірз по церквах,
порозпитував про все, що хо-
ті. І йому все дуже сподо-
балось. Пішов до попів, ви-
хрестився, відговівся, а тоді
каже чумакам: «Не беріть
ніякого іраму, іаберіть тіль-
ки хрестиків та ладану». На-
брали вони на вози хрестів і
ладану, привезли до Києва, а
Ладимір повиснав ті хре-
стиян в багатьох хатах і заду-
мав повяхрестуватк всіх лю-
дей. Коли раю дивляться, аж

з кожної хати, де лежали
хрести, зробилась чернва,
геть і стіни, і бани, а на бані
хрести стоять. Йому ще біль-
ше захотілось хрестити лю-
дей.

Взяв він і загнав у Дніпро
всіх разом людей, хто хотів,
хто й не хотів, і так гуртом
Ладимір похрестив, і всім да-
вав хрестини, й був для всіх
батьком хрещеним.

Легенда є легендою. По-
при чудесне перетворення хат
у церкви є тут цікаві та цін-
ні деякі історичні моменти.
Насамперед, визнання з гор-
дістю спадкоємства від куп-
ців — соляних людей часів Ки-
ївської Русі чумаків. Не
сумніваючись, вони у свій
ілан залупють і инізя Воло-
диміра. Очевидно, легенда з
тх часів передавалася з уст
в уста попомільним соляни-
нів і є прикладом того фоль-
клорного багатства, що завдя-
ки пам'яті чумаків зберіга-
лося віками.

По-друге, легенда точно і
іолоритно передає заціна-
влення наших чумаків до все-
го, що вони бачили на чужині,
— до побуту, культури,
звичай, ремесел, ведення са-
дівництва, обробітку землі
тощо. З чумацькою валкою
на Україну приходили най-
різноманітніші новини про
все. І часто-густо для бага-
тьох сіл це було чи не єди-
ним джерелом (снористає-
мось сучасною фразеоло-
гією) інформації.

Валка зустрічалася з вал-
кою. Це було завжди ма-
леньке свято для чумаків. І
в селах, що траплялися по
дорозі, чумани розповідали
про все побачене, почуле.
Дослідники минулих століть
справедливо наголошували:
чумацтво грало видну роль
в поширенні культури і циві-
лізації в древній Русі. Дода-
мо: безперечно, і в пізніші
віки.

ЩОПРАВДА, на основі
наведеної легенди не
треба думати, що чу-
маки були завзятими глаша-
татами всього побаченого на
чужині. Чимала доля скеп-
тизму (типова ряса україн-
ського характеру), як ні в
кого іншого, виявлялась у
світгляді чумаків. Коли
йшлося про звичай, навіть
сторонні побуту, вони були
до смішного консерваторами.
Наприклад, у 18—19 століт-
тя чумани гордились не ви-
звали «машинної кути», тоб-
то всяку крупу готували ли-
ше за допомогою ступи. Хо-
дили тільки в одязі з домо-
такого полотна, хати попри-
вали тільки соломомою...
Ці дві протилежності поед-

нувалися в ха-

на.
Чумацька де-
в поході скла-
перепочинків
дів, які назив-
стаїнами (оче-
повідник су-
стаїна). Неда-
мені в обла-
ти замітну пр-
писалося, наче
ходу збиралось
воза та співав
б так, далеко

Кожний чум-
лі свої батог-
вози пов'язу-
цугом. Зупин-
поламка одно-
гаїно зупиня-
ше біди не о-
ний підзаріли-
професійний о-
який під час і-
на соплі, спл-
волах, особли-
во, наставля-
чи, легенду, і
цю страшну і-
придумували
більше часу м-
мовам про м-
справи.

Важко сьо-
фольклорне ба-
шеке нам чум-

ПОЛОВО

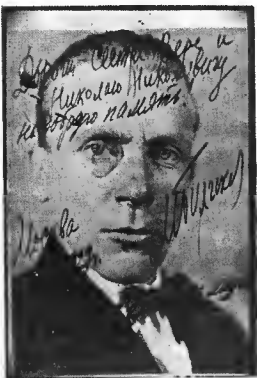
вого пі-
Це викликало
то в усьому
ня дослідник
ліття. На мо-
пояснити чо-
ними момента-
запорозьке,
рідного гнізд-
роювався за-
час найпопу-
заційним гас-
здобути, або
Чн пан, чн і-
дах, на Січ-
безтурботні-
ність були но-
ферою. Чума-
видю, створи-
гого, в поході
тага валки ту-
Заради неї во-
труднощі,
серйозні небе-
чумака в дор-
чудна старе-
лоді дружин-
діток, яких
владні. Було
причин, мот-
вої мелодії.

Але є у ч-
щині й десяти-
селх пісень.
звертаються
ансамблі? Дд-
на.

Гумору, д-
не бранува-
полюбили на-

Вміли наші предки на знаходити свій час. Одні дияло в тану пору, інші в другу. Можливо, це ознаки маріонітства, а можливо, — культурні, якої сьогодні бракує. Хто знає?

ПОВЕРЧЕННЯ В РІДНЕ МІСТО

Корінний кишинів Михайло Булгаков, який через усе життя провів любов до рідного міста, знав його всіх риси на сторінках багатьох творів, протягом довгих десятиріч був ним відгороджений ним. Лише в 60-ті роки видатний майстер української літератури став поступово входити в духовний світ земляків своїми книгами, піснями, спогадами сучасників. Тією пізнішою надією ідиною кишинів — Віктору Некрасову вдалося знайти будинок на Андриївському узвозі, де жила майбутній автор «Днів Турбіних», звідси ходив у гімназію на Бібікоському бульварі, в університет на Володимирській вулиці, де молодим лікарем приймав хворих, коли виривав громадянська війна. Тепер тут і реставраційні роботи по створенню меморіального музею. «Повернутись» письменникові в Київ допомогла кругла дата — 100 річчя з дня його народження.

Ювілей визначного прозаїка і драматурга викликав до життя і Дні Булгакова, які з 15 по 22 травня вперше пройдуть у столиці нашої республіки. Їх організатори — Спільні театральні діячі України і Російської Федерації — підготували насичену програму, здатну задовольнити різноманітні інтереси читачів і знавців творчості письменника.

— У день народження Михайла Булгакова, пам'яті якого буде присвячена служба в Хресто-владимирській

церкві на Подолі, почнеться театральний фестиваль, — розповідає секретар правління СТД України Валерій Фіалко. — Крім українського академічного театру імені І. Франка, який його відкрив, і Київського театру опери і балету, в ньому візьмуть участь сценічні колективи з Орла, Казані, Кірова, Саратову. Триватимуть глядацьким спектаклі «Майстер і Маргарита», «Зойкина квартира», «Адам і Єва», «Мольєр», «Біла гвардія». В афішу включено також постановку «Днів Турбіних», здану студентами Київського інституту театрознавства і мистецтва імені І. К. Карпенка-Карого. Під запису МХАТ імені А. П. Чехова кожен «Кабалю свято».

У рамках фестивалю відкритись має сценаграфії «Булгаков і театр», відбуватиметься презентація нінокартин «Червоної острів» студії «Вілюрсіфілм». А Крім того, вперше з Ленінграда в Київ перемістяться традиційні Булгаковські читання. Цього разу вони здобудуть статус міжнародної конференції. За її «кріглом столу» зберуться радянські булгаковознавці та їхні колеги з Великої Британії, Угорщини, Італії, Франції, Канади, США.

Л. КОРОБЧАК,
кор. Укрінформу.

15 ТРАВНЯ
МИНАЄ 100
РОКІВ ВІД ДНЯ
НАРОДЖЕННЯ
МИХАЙЛА
БУЛГАКОВА.
ЮВІЛЕЙ
ВИЗНАЧНОГО
ПРОЗАЙКА
І ДРАМАТУРГА
ВИКЛИКАВ ДО
ЖИТТЯ І ДНІ
БУЛГАКОВА,
ЯКІ З 15 ПО 22
ТРАВНЯ ВПЕРШЕ
ПРОЙДУТЬ
У СТОЛИЦІ
НАШОЇ
РЕСПУБЛІКИ.

ТАК уже сталося, що рік народження майбутнього майстра слова Михайла Булгакова збігся з роком народження у Києві російського драматурга Миколи Солдована. Майбутній драматург і кишинів театр зрозуміли й розвивалися майже паралельно. Напередодні першої світової війни одні з театрів заходили на гукують: що за дивне місто Київ! Який він багатий на театри! На будь-який смак — драматичні, оперні, оперети, численні театри мініатюр і цирків! Але справжній театральний бум по часів пізньої революції. До Києва прибули і конкурували з місцевими театрами з Петрограда та Москви. Вистави йшли українською, російською, німецькою, польською, єврейською мовами — справжній театральний Бабель! Не дивно, що саме тут, у Києві, Коті Марджаншвілі поставив свою славнозвісну «Олегу Івановичу» Лопе де Вега — кривцю, яку сучасні театрознавці вважають початком радянської театрознавчої науки. Це явище стало витвором київської театрознавчої культури. Але її витвором було й інше явище, яке зв'язав Михайло Булгаков.

Кишинів театри — зокрема Солдована — давали денні спектаклі для учнівської молоді. І неважко уявити собі юнака Булгакова, який на вулиці чи то на галереї солдованського театру у тому приміщенні, де зараз працює театр імені Івана Франка. На вечірній виставі гімназистам потрібна була спеціальна дозвіл начальства. Та коли його не було, вони, скинувши шкільну форму, відвідували театр потайки, ховаючись від очей педагогів-наглядів. Не маючи сумніву, що серед них був і Михайло Булгаков.

Ми не знаємо, як саме вистави відвідував майбутній майстер — це ніхто не засвідчить. Ніхто, крім самого Булгакова. Але його свідчення особливого гарту. Вони містяться не в щоденнику, не в листах чи спогадах, а в художніх творах. У його прозі та поезії можна знайти особливі відгуки, почуті специфічні відгуки вистав, переглянути у Києві. Звідси, власне, булгаковський образ — слід помітити виглядають чужі, збережені в творчій пам'яті письменника.

Колон МХАТ репертурав

булгаковського «Мольєра» («Кабала святошні»), чутливий Юрій Олеша відразу помітив, що драматург, де-що запозичив із своїх дитячих спогадів про «Сірано де Бержерака» Ростана. Ця вистава йшла у театрі Т. Л. Щеніної-Куперник — онуки відомого актора Шенкіна і дочки кишинівського актора Куперника. У кишинів підставу вважали перекладачку «своєю». І це

надавало кишинів постановці «Сірано де Бержерака» особливий привабливості. Наприклад, п'єси Сірано гинуть: з даху високого будинку на нього наробило випадково — впади звідси! «Випадково?» — з прискореною іронією перекинувся приятель загублого. Знаємо ми, косячи, що випадковості. Не випадком, а підступністю ворогів збила Сірано. Але ж пам'ятає, у «Майстрі і Маргариті»: «Просто так чеплила на голову не впаде», — зазначає Володя. Чи не до «Сірано де Бержерака», чи не до кишинів вистави відслас нас Володя репліка?

Денні читачі «Майстра і Маргарити» ввешні, що розмова Понтіа Пілата з Ісусом та Нюрі у романі цинічних відважних свавільської тексту. Проте в Євангелії всі ці сцени займає кілька рядків, у Булгакова ж — цілий розділ. Звідси ж письменник довався, як там у них все насправді було? Тут Булгакову стала у пригоді п'єса Шіллера «Дон Карлос», яку він, безперечно, також побачив на сцені солованського театру. Розмова короля Філіпа з маркізом Позою у третьій дії цієї п'єси йде на чобіт за тією ж програмою, за якою згодом Пілат розмовлятиме з Ісусом у булгаковському романі. Письменник скористався не словами, а психологічним стрижнем діалогу короля Філіпа з маркізом Позою.

У ті самі дні, коли відбувається дія роману «Біла гвардія», в Києві поновили прем'єру п'єси «Чар Іудейський». П'єса, присвячена останнім дням Ісуса Христа, була заборонена до ревізії червоною цензурою. Дарма, що її автор — великий кишинів Костянтин Романов. Своєї творчість підписував літературним Р. П. Через це обставину, а також завдяки забороні, п'єса ма-

ла бучну, з присмаком скармли, репутацію. Безперечно, пристрасний театрал Булгаков побачив цю виставу на кому Товариства сприяння початковій освіті. Як не дивно, але цей будинок на Бульварно-Кудрявській вулиці зберігся й понині.

Які маси підставі твердити про знайомство Булгакова з цією виставою? Ні, якої іншої вистави за цією п'єсою він бачив не міг. Іх просто не було, а сліди знайомства з цим твором легко простежуються і в романі Булгакова «Майстер і Маргарита», і особливо — у п'єсі «Пішник» (йшла назва — «Останні дні»). Булгаков розповідає про останні дні Пушкіна у такій формі, в якій К. Р. розповідає про останні дні Ісуса Христа. Чи випадковий такий збіг: у п'єсі К. Р. про Христа — Христос відсутній, перебіг дії відбувається без нього. А у п'єсі Булгакова про Пушкіна відсутній Пушкін. Цим збігом Булгаков ставить умовний знак рівності між свавільським пророком і головним пророком російської культури.

А все ж таки, чим зобов'язаний Булгаков українській культурі? Адже відомо, з яким щирим захопленням він її поглинав і засвоював. Перш за все йдеться про українську театральну культуру Києва. З

цього погляду він справжній учень і спадкоємець Того, який російською мовою відкрив усьому світові привабливість української культури, її сюжетні і моделі.

Варто було б російському й українському літературознавству заглянути у це питання — на думку шир — нас чекають несподіванки.

ПИСЬМЕННИК З КИЄВА

радісні знахідки, небажаний відракти: Діне такий приклад: дні Турбіних у своєму романі та у п'єсі писав, як побудувати доповідь, як прийняти українського вертепу (російська традиція вертепу не відома). Звідси письменник не вертеп, де за і чин вертепний принцип? Значило, з української культури рідного міста. Можливо, це була стаття його хрещеного батька професора М. Петрова про вертеп (або друкувався у «Київській старині»). А можливо, джерела були іншими.

Звернемо увагу ось на одну з статей 1919 року, тобто під час подій, які розгорталися в «Кишинівських» творах Булгакова. Тесь Курбас на сцені свого театру показав «Грав'яний вертеп», де да відбувався на двох поверхах. Чи не став саме Курбас булгаковським джерелом, чи не варто уважно ставитися до питання «Михайло Булгаков і Лесь Курбас»? Яким театральним складом був мій, лодий Булгаков, ми вже знаємо...

Булгаков був прийнятий кишинівським театром і протягом життя відтворював його у своїх романах і п'єсах. Коли він приїхав у Москву, за ним довго тягнуся іронічне привітання «письменник з Києва». Певно, це привітання мало більш глибокий зміст, ніж гадали дотепер.

Мирон ПЕТРОВСЬКИЙ.
Київ.

